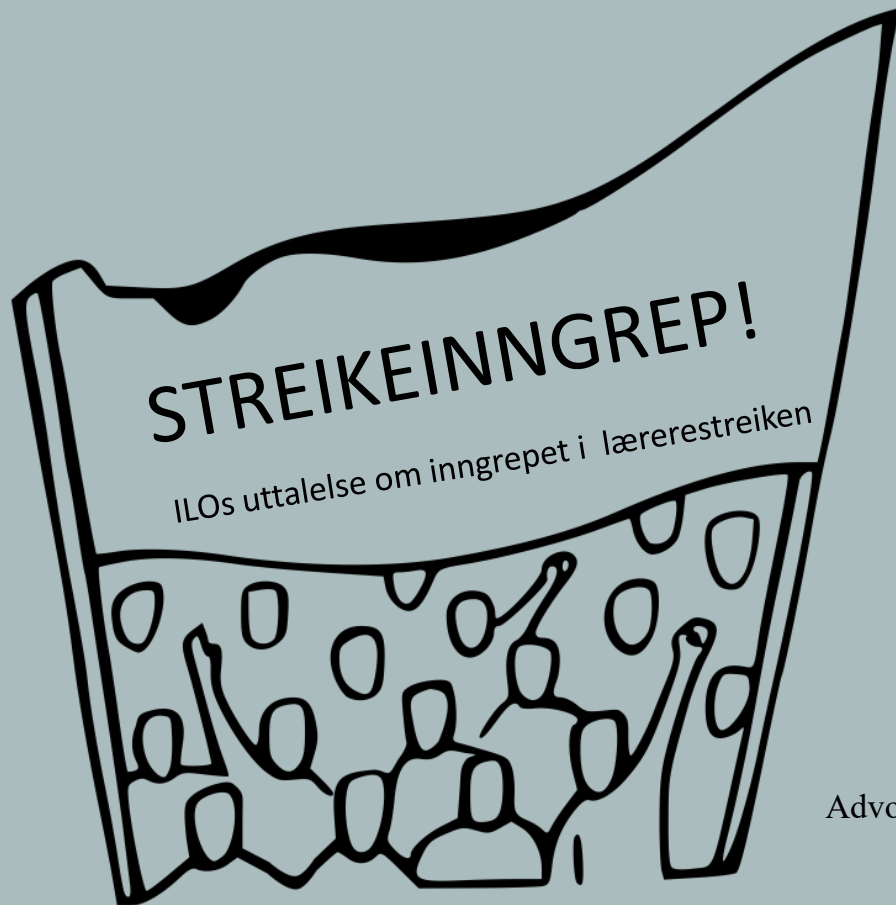

HJORT

Advokatene Christopher Hansteen
11. november 2025

Rettslig grunnlag

- Ingen generell lov om tvungen lønnsnemnd
- Lov må vedtas fra gang til gang for å foreta inngrep i en arbeidskonflikt
- Samtidig med at myndighetene forbyr arbeidskamp, henvises tvisten til løsning i Rikslønnsnemnda
- Ofte arbeidskonflikt på sommeren når Stortinget ikke er samlet – derfor ikke uvanlig at inngrep skjer ved provisorisk anordning etter Grunnloven § 17
- I praksis tradisjon for at partene innstiller arbeidskamp fra det blir varslet om at det vil bli foreslått lønnsnemnd, men ingen slik rettslig plikt
- Adgangen til inngrep begrenset av Norges folkerettslige forpliktelser

Foto: Konstantin Lübeck (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Storting_Spring_2016.JPG)

Rettsvernet av streikeretten

- Grunnloven §§ 92 og 101
- Menneskerettsloven
 - Angitte konvensjoner og protokoller skal gjelde som norsk lov jf. § 2, herunder EMK, SP og ØSK
- EMK artikkel 11
- SP artikkel 22
- ØSK artikkel 8 nr. 1 bokstav a-d
 - Ved ratifikasjon tok Norge forbehold om at praksis med tvungen lønnsnemnd ikke er i strid med artikkel 8 nr. 1 d
- ILO-konvensjonene nr. 87, 98 og 154
- ESP artikkel 6 nr. 4, jf. artikkel 31

«Dersom det skulle påvises motstrid mellom internasjonale konvensjoner og Norges bruk av tvungen lønnsnemnd, mener Arbeids- og inkluderingsdepartementet at det under enhver omstendighet er nødvendig å gripe inn i konflikten»

(PRE-2022-08-12-1434 Provisorisk anordning om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom Lederne og Norsk olje og gass i forbindelse med hovedoppgjøret 2022)

Kritikk mot Norges bruk av tvungen lønnsnemnd

- Norske myndigheter har ved flere anledninger fått kritikk av Den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO for bruken av tvungen lønnsnemnd
- ILO gitt Norge kritikk i 13 av 14 klager siden 1981, inkludert UDF klagen
- Praksis fra ILO - Inngrep ved tvungen lønnsnemnd kan bare aksepteres i tre tilfeller:
 - 1) Der tvisten gjelder offentlige tjenestemenn som utøver offentlig myndighet for staten
 - 2) I situasjoner av akutt nasjonal eller lokal krise, men da bare for en avgrenset tidsperiode og i den utstrekning det er nødvendig for å møte utfordringene situasjonen reiser
 - 3) I arbeidskonflikter som kan sette samfunnsvesentlige tjenester (**essential services**) i fare, dvs. fare for
 - **Liv**
 - **Helse**, eller
 - **Personlig sikkerhet**
- Trussel mot slike tjenester må være klar og nært forestående for å forsvare inngrep
- Minimumstjeneste som alternativ til inngrep

År	Arbeidsgiverpart	Arbeidstakerpart	ILO
1981	Kongsberg Våpenfabrikk	NITO	ILO kritisk
1984	If Aquitaine Norge A/S (EAN), Mobil Exploration Norway Inc. (MENI), og Phillips Petroleum Company Norway (PPCoN)	OFS	ILO kritisk
1986	N.A.F./NOAF	OFS/CAF	ILO kritisk
1988	Staten v/Forbruker og administrasjonsdepartementet	Norsk Lærerlag	ILO kritisk
1990	NHO/OLF	OFS	ILO kritisk
1992	NHO/RLF	YS/DNMF	ILO kritisk
1992	KS	LOK/FO	ILO kritisk (kommenterte bare deler av inngrepet)
2004	Tekniske entreprenørers landsforening	EL & IT	ILO kritisk
2006	Finansnærings Arbeidsgiverforening	Finansforbundet	ILO kritisk til inngrepet overfor forsikringssektoren
2012	FAD	Unio med støtte fra NPF, Akademikarne og YS	ILO kritisk
2013	Norsk olje og gass	SAFE og Industri Energi	ILO kritisk
2015	Norsk Industri	Industri energi	ILO delvis kritisk
2019	NHO	Norsk Sykepleierforbund	Ingen kritikk
2025	KS	Utdanningsforbundet	ILO kritisk

Tvungen lønnsnemnd i 2022 – Lærerstreiken

- Lengste lærerstreik i norsk historie – 111 dager
- Regjering inngripen særlig begrunnet i fare for unges psykiske helse:
 - «Departementets beslutning baserer seg på en samlet vurdering av streikenes alvorlige konsekvenser for barn og unges opplæringstilbud, psykososiale miljø og psykiske helse» (Prop. 3 L (2022-2023))
- Reiser spørsmål om tøying av grensene for inngrep

Foto: Stian Lysberg Solum / NTB

H

Tøying av grensene for inngrep?

I ettertid antyder Støre at denne runden med utvidelse av grunnlaget for tvungen lønnsnemnd kan ha fått konsekvenser for en annen streik som skulle følge høsten etter, nemlig lærerstreiken.

«Normalt skal vi se på helse og sikkerhet, og det er Statens helsetilsyn som står for vurderingen av dette. Tilsynet begynte å komme med uromeldinger om lærerstreiken, men i tillegg kom dimensjonen om psykisk helse blant unge mennesker i etterkant av pandemien. Dermed kom det i realiteten en utvidelse av begrunnelsen for tvungen lønnsnemnd også der», sier Støre.

Utdanningsforbundets klage til ILO

- Hovedargumenter:
 - Ugyldig inngrep i lovlig streik i ikke- samfunnskritiske tjenester
 - Minimumstjenester som alternativ

<https://www.utdanningsnytt.no/innenriks-lonnsoppgjor-ntb/regjeringen-far-kritikk-for-a-ha-stanset-laererstreiken-i-2022/446268>

Overfladisk vurdering av det rettslige grunnlaget for inngrep

- Manglende vurdering av rettslig grunnlag for inngrep i streikeretten:
 - *«Arbeids- og inkluderingsdepartementet er av den oppfatning at et vedtak om tvungen lønnsnemnd i de omhandlede arbeidstvistene er innenfor rammen av de konvensjoner Norge har ratifisert», se Prop 3 L (2022-2023)*
- Av tilsvaret til staten fremgår det at:
 - «An intervention will always be pre-evaluated against the applicable conventions, as was done in this particular case. This is evident from the preparatory work. The Government has no tradition of giving an exhaustive elaboration of its assessments on this matter in its preparatory work.”

Vilkårene for inngrep var ikke oppfylt

- Utdanningssektoren er «non-essential service»
- Ingen klar og umiddelbar fare for liv, personlig sikkerhet eller helse for hele eller deler av befolkningen

<https://www.aftenposten.no/norge/i/L5vmnx/laererstreiken-det-er-kjipt-naar-vi-har-begynt-i-ny-klasse-og-skulle-ha-brukt-tid-paa-aa-bli-kjent>

Vilkårene for inngrep var ikke oppfylt

- Manglet tilstrekkelig kunnskap om de negative konsekvensene av streiken
- Manglet konkret grunnlag for å begrunne inngrep
 - Barns og unges opplæringstilbud?
 - Psykososialt miljø og psykisk helse?
 - Overhengende fare for liv eller helse?
- Lærernes plikter og elevenes psykososiale miljø og psykiske helse

Minimumstjenester

- Gjentatt kritikk mot Norge fra ILO
- Minimumstjenester = delvis inngrep i en konflikt
- ILO har åpnet for at etablering av minimumstjenester i utdanningssektor i samråd med partene
- Rettslig adgang til å etablere minimumstjenester i Norge?

CFAs konklusjoner

The Committee's recommendation

In the light of its foregoing conclusions, the Committee invites the Governing Body to approve the following recommendations:

- (a) The Committee **regrets that the issue of the use of compulsory arbitration** by the Government **to end a legitimate strike** and impose the terms of a collective agreement **has arisen in the country on various occasions** as attested by the previous complaints. The Committee urges the Government to **continue to consult with the social partners regarding appropriate means of resolving strikes, including reducing recourse to compulsory arbitration**. The Committee trusts that the research initiated by the Government will be concluded expeditiously and will inform consultations with the social partners in a manner so as to contribute to **effective resolution of this long-standing issue**.*
- (b) The Committee considers that this case is closed and does not call for further examination. (våre uthevinger)*

Inngrepet i lovlig streik – langvarig utfordring

508. At the outset, the Committee recalls that in the past, it has dealt on multiple occasions with cases concerning compulsory arbitration in Norway imposed in non-essential sectors through legislative intervention in the collective bargaining process thereby ending strike action [see Case No. 1255 (234th Report), Case No. 1389 (251st Report), Case No. 1576 (279th Report), Case No. 2545 (349th Report), Case No. 3038 (372nd Report) and Case No. 3147 (378th Report)]. This case is not different as the Government recognizes that it imposed compulsory arbitration in the education sector which, it agrees, is not an essential service. While the Committee is sensitive to the arguments outlined above provided by the Government to justify its decision to refer the dispute to compulsory arbitration in the present case, the Committee wishes to recall that minimum services may be established in the education sector, in full consultation with the social partners, in cases of strikes of long duration [see **Compilation of decisions of the Committee on Freedom of Association**, sixth edition, 2018, para. 898]. Furthermore, the possible long-term consequences of strikes in the teaching sector do not justify their prohibition [see **Compilation**, para. 846]. The Committee further recalls that compulsory arbitration to end a collective labour dispute and a strike is acceptable if it is at the request of both parties involved in a dispute, or if the strike in question may be restricted, even banned, i.e. in the case of disputes in the public service involving public servants exercising authority in the name of the State or in essential services in the strict sense of the term, namely those services whose interruption would endanger the life, personal safety or health of the whole or part of the population [see **Compilation**, para. 816]. The Committee considers that it is difficult to reconcile arbitration imposed by the authorities at their own initiative with the right to strike and the principle of the voluntary nature of negotiation [see **Compilation**, para. 819]. The Committee notes the efforts indicated by the UEN to restrict the impact of the strike, which, while acknowledged by the Government, were considered insufficient.

Minimumstjenester og arbeidsgruppens rapport

509. The Committee notes the Government's emphasis on the fact that the Norwegian system of collective bargaining recognizes the right of the social partners to industrial action. The Committee therefore welcomes the efforts undertaken to establish a tripartite working group, at the initiative of the Minister of Labour and Social Inclusion, to explore the possibilities of reducing the recourse to compulsory arbitration. The Committee notes that the social partners were included in its composition and that the tripartite working group had before it the Committee's previous cases concerning compulsory arbitration in Norway. The Committee notes, however, that the tripartite working group concluded that the possibility of the Government's involvement in the establishment of minimum services was not desirable and also expressed a doubt regarding the possibility of establishing an independent body to deal with the question of minimum services. Satisfied overall with the functioning of the existing collective bargaining system, the tripartite working group did not recommend any changes to it. The Committee understands, however, that the tripartite working group considered that while generally, the system worked well, there was room for improvement and requested further research and information regarding various negotiation systems, conflict resolution mechanisms and forms of industrial action in the Nordic countries. The Committee notes that the Government indicates that on 3 September 2024, it encouraged the social partners to provide their feedback towards this research. The Committee further notes the Government's expressed commitment to continue the dialogue with the social partners and to resume discussion on minimum services once the results of the research are available.
510. In light of the above, the Committee regrets that the issue of the use of compulsory arbitration by the Government to end a legitimate strike and impose the terms of collective agreement has arisen in the country on various occasions as attested by the previous complaints. The Committee urges the

Statssekretær Per Olav Hopsø (Ap) Foto: Jan Langhaug/NTB

[Vis mer](#)

Mener fortsatt det var nødvendig å gripe inn i lærerstreiken i 2022

Statssekretær Per Olav Hopsø forsvaret bruken av tvungen lønnsnemnd i 2022-streiken.

[Kaja Mejlbo](#)

Publisert 17.06.2025 - 15:30

– Arbeids- og inkluderingsdepartementet har registrert ILOs komite for organisasjonsfrihet sin uttalelse om inngrepet i lærerstreiken i 2022. Departementet mener fortsatt det var nødvendig å gripe inn i denne streiken.

Det skriver statssekretær i Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Per Olav Hopsø (Ap), i en e-post til Utdanningsnytt.

ANNONSE

Oppfordring til Tonje Brenna!

av samfunnet har gang på gang spelt for fleire titusen tilskodarar. Når dei i 2022 sette rekord med over 90.000 på tribunen på Camp Nou viser dei at interessa absolutt er til stades.

ndlar
alent,
ruk-
riori-

Ein kan ikkje berre sitte å vente på at dette skal skje. Dette er resultat av målretta investeringar, profesjonalitet og

amfunn som har tatt ansvar. dubbar og forbund tar kvinnell på alvor, følgjer både publisponsorar og mediedekning vokon må ta steget ut av den sirkelen. Barcelona og andre viser at det ikkje er intermanglar, det er viljen til og potensialet er enormt, heime.

g Zetterstrom
er for Ørsta fotball
ter@hotmail.com

bindelse. ILO har nå behandlet klagen. CFAs vurdering ble offentliggjort 14. juni etter tilslutning fra ILOs styre. Utfallet er at ILO fornyer kritikken mot Norge.

ILO beklager Norges bruk av tvungen lønnsnemnd for å avslutte lovlig streiker. Det påpekes at lønnsnemndingrepet i 2022 tilsvaret inngrep i tilsvarende saker der Norge også tidligere har fått sterk kritikk fra CFA. Komiteen konkluderer med at det er vanlønnsnemnd utenfor de samfunnskritiske tjenester

(essential services) med streikeretten og prinsippet om at kollektive forhandlinger skal være basert på frivillighet. CFA minner om at det i samarbeid med partene i arbeidslivet kan la seg gjøre

å etablere minimumstjenester og at mulige langsiktige virkninger av streik i utdanningssektoren ikke rettferdiggjør inngrep i streikeretten. Komiteen omtaler bruken av tvungen lønnsnemnd for å avslutte en lovlig streik som en langvarig utfordring for Norge, og forventer at staten i samråd med partene finner løsninger som kan redusere bruken av tvungen lønnsnemnd fremover.

Vil Norge forholde seg til kritikken fra ILO og endre kurs? Siden 1981 har ILO gitt Norge kritikk for bruk av tvungen lønnsnemnd i 13 av 14 klagesaker, inkludert denne siste. ILO anser streikeretten som en fundamental og iboende del av organisasjonsretten, beskyttet av flere av ILOs kjernekonvensjoner.

Klassekampen 17. juni

Utdanningsforbundets klagesak resulterte altså i fornyet kritikk mot Norge. Hvordan forholder så staten seg til 13. gangs kritikk fra ILO? Svar fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet i Klassekampen 17. juni tyder på at staten ikke vil forholde seg til kritikken. I en e-post til Klassekampen skriver

«Vi utfordrer
arbeids- og
inkluderings-
minister
Tonje Brenna
til å svare»

departementet at de har fått med seg kritikken fra ILO, men likevel står på sitt. Fra e-posten sliter Klassekampen at «Departementet mener fortsatt det var nødvendig å gripe inn i denne streiken.» Stats-

sekretær Per Olav Hopso følger opp med en tilsvarende uttalelse til Utdanningsnytt 17. juni. Betyr dette at departementet ikke vil rette seg etter kritikken fra CFA, ILOs ekspertorgan på organisasjonsfrihet?

I lys av departementets holdning til ILOs kritikk utfordrer vi arbeids- og inkluderingsminister Tonje Brenna til å svare på om staten vil forholde seg til ILOs kritikk, erkjenne at inngrepet i lærerstreiken var urettmessig og arbeide for å endre kurs fremover slik at praksis blir i tråd med menneskerettighetene?

Christopber Hansteen
Advokat (H)
chhan@hjort.no

11

Veien videre - Streikeretten er på prøve i Haag

A modern lounge interior featuring several brown leather armchairs and a small wooden coffee table. The room is characterized by large floor-to-ceiling windows that offer a panoramic view of a city and surrounding hills. The text "HJORT" is overlaid in the center of the image.

HJORT